

MEĐUNARODNI FESTIVAL NARODNE UMJETNOSTI

U središtu municipija Sfântu Gheorghe, glavnog grada županije Covasna, održana je između 11. i 12. listopada 2014. godine treća edicija Međunarodnog festivala narodne umjetnosti.

U ključivši i prvu ediciju ovog međunarodnog festivala iz 2012. godine, kada je sudjelovalo sedam folklornih ansambala iz četiri država (Bugarska, Ukrajina, Mađarska, Rumunjska) ova kulturna manifestacija je bila koncipirana sa svrhom promoviranja grada Sfântu Gheorghe kao europskog mjesta otvorenog kulturalnoj raznolikosti i najrazniji oblicima autentičnog folklora iz Rumunjske i Europe.

Ovogodišnji Međunarodni festival narodne umjetnosti bio je organiziran od strane Udruge Temelj iz Sfântu Gheorghe te pomoću novčanih sredstava Odjela za međuetničke odnose Rumunjske vlade, a na otvorenoj sceni iz centra grada nastupale su formacije hrvatske, mađarske, grčke i srpske etničke manjine iz Rumunjske. Hrvate iz Rumunjske je predstavila „Karaševska zora“, folklorni ansambl Zajedništva Hrvata u Rumunjskoj, sa svojim tradicionalnim repertoarom plesova i popijevki, dok je Rumunje iz susjedne Mađarske predstavljao „Ansambl rumunjskih tradicionalnih plesova iz Aletea“, po mnogočemu najbolji rumunjski ansambl iz Mađarske. Ovaj našim čitateljima manje poznati ansambl je inače osnovan 1947. godine i u prvim godinama svog djelovanja je nastupao jedino na folklornim spektaklima iz susjednih mjesta s rumunjskim stanovništvom. Nešto kasnije, Ansambl je postao redovni sudjelovatelj na folklornim festivalima iz Mađarske, da bi 1955. godine stigao i na pozornicu Teatra „Néphadsereg“ iz prijestolnice Budimpešte, gdje se na „Serati etničkih manjina“, okitio titulom „Najbolji ansambl“. Program ovoga ansambla obuhvaća rumunjske

narodne tradicije, pjesme i plesove iz Aletea i okolice.

Istovremeno s Međunarodnim festivalom narodne umjetnosti održan je u Sfântu Gheorghe i Jesenji trg, na kojemu su sudjelovali brojni zanatlije i proizvođači hrane te Parada kobasica, tradicionalni festival i natjecanje u pripremanju kobasica koje je ove godine stiglo do 12. edicije. Svoje umijeće u pripremanju domaćih kobasica pokazali su iskusni članovi nešto više od 50 ekipa iz županije Covasna i iz susjedne Mađarske, odakle je na Kobasicijadu stigla jedna tridesetočlana ekipa specijalizirana u pripremanju kobasica. Tajnu pripremanja kobasičari su „ukrali“ ili naučili iz raznih izvora, kako sami tvrde, neki od tasta, drugi iz domaće tradicije, treći iz mudrosti staraca.

Laureati gastronomskog natjecanja su nagrađeni vrijednim nagradama, pobjedničkoj ekipi je ponuđen besplatni doček nove godine u Bugarskoj, a članovi ekipe s drugog mjesta su zaradili pravo sudjelovanja na čuvenom festivalu kobasica iz Békéscsabe.

Sfântu Gheorghe je glavni grad i ujedno najveće mjesto županije Covasna. Najvažnije kulturne ustanove municipija su kazalište „Andrei Mureșanu“ i kazalište „Tamási Áron“, dvije nezavisne umjetničke ustanove, iako dijele istu zgradu, županijska knjižnica „Bod Péter“, dva muzeja (Nacionalni muzej istočnih Karpata i Sekujski nacionalni muzej), dvije umjetničke galerije (galerija „Gyárfás Jenő“ i galerija „Magma“) te plesачki ansambl „Tri stolice“.

UREDNIŠTVO:

ISSN KOD 1841-9925

Počasni glavni urednik: prof. Milja RADAN

Glavni urednik: Ivan DOBRA

Urednici: Lina TINKUL; Daniel LUKAČELA; Slavica-Marija MUSELIN; Marija LACKIĆ; Marija ĐURKICA

Tehnoredaktor: Zlatko Nikola URSUL

Fotoreporter i grafički dizajn: Ljubomir RADAN

Adresa: Carașova 22, Caraș-Severin, 327065 România

Telefon: 0040-255-232255; fax: 0040-255-232146

E-mail: zhrucr@gmail.com; hgredactia@gmail.com

Web: www.zhr-ucr.ro

REDAȚIA:

COD ISSN 1841-9925

Redactor principal onorific: prof. Mihai RADAN

Redactor principal: Ivan DOBRA

Redactori: Lina TINCUL; Daniel LUCACELA; Slavica-Marija MUSELIN; Maria LAȚCHICI; Maria GIURCHIȚA

Tehnoredactor: Zlatko Nikola URSUL

Fotoreporter și designer: Liubomir RADAN

Adresa: Carașova 22, jud. Caraș-Severin, 327065 România

Telefon: 0040-255-232255; fax: 0040-255-232146

E-mail: zhrucr@gmail.com; hgredactia@gmail.com

Web: www.zhr-ucr.ro

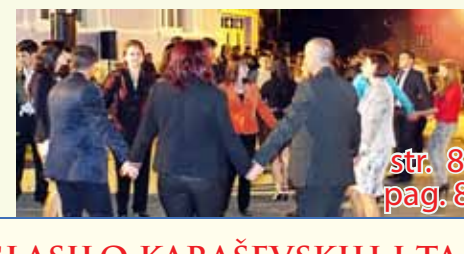
U OVOM BROJU / ÎN ACEST NUMĂR:

POTEŠKOĆE...

str. 3
pag. 3

STARI KIRVAJI...

str. 8
pag. 8

NACIONALNI PARK...

str. 10
pag. 10

DVOJEZIČNO GLASILO KARAŠEVSKIH I TAMIŠKIH HRVATA PUBLICAȚIE BILINGVĂ A UNIUNII CROAȚILOR DIN ROMÂNIA

Godina: XXI
Broj: 113.
Listopad 2014.
Anul: XXI
Nr.: 113
Oct. 2014

BLAGDAN SVIH SVETIH

nastavak na 8. str.

VODOVODNA MREŽA U KARAŠEVU I JABALČU

Pretprošle nedjelje su radnici tvrtke SC LBC AQVA ZONAL MARCO SRL sanirali kvar na vodovodnoj cijevi koja je nekoliko dana prije zakašnjele intervencije pukla u blizini kućnog doma br. 18, na glavnoj karaševskoj ulici.

Prije svega toga isti su radnici otklonili kvar na cijevi na jednoj drugoj lokaciji u našem mjestu, prije otprilike dvije godine voda je curila na sve strane ispred kućnog doma 20, opet zbog jedne puknute cijevi. Uostalom, u zadnje dvije godine vodovodna cijev je redovno pucala na raznim mjestima, tako da je inž. Lazărescu Constantin, vlasnik firme koja administrira vodu u Karaševu i Jabalču, imao pune ruke posla u navedenom vremenskom periodu. U trenutku kad ovo pišem vodovodna cijev može puknuti na nekom drugom mjestu, u trenutku kad vi čitate može puknuti na nekom trećem, zaključak je koji se nameće kada pogledamo kako su stvari stajale u zadnje dvije godine.

Radovi za uvođenje vodovodne mreže u Karaševu i Jabalču započeli su krajem 2007. godine, za vrijeme načelnika Petra Bogdana, a cjelokupna investicija projekta je iznosila 4.000.000 leja, od kojih je država platila 3.800.000 leja i karaševska komanda 200.000 leja (to je bio, usput rečeno, veoma dobar potez karaševske komande jer o takvim participacijama ovisi i dobivanje bodova koji pomažu pridobivanju novih projekata i investicija). Vrativši se vodovodnoj mreži u ovim našim mjestima, spomenimo da se voda

crpi iz tri izvora iz Strane, vodospremnik je iznad Karaševa, kod Kolnika, a količina vode je sasvim dovoljna za opskrbljivanje svih domova u Karaševu i Jabalču 24 sata od 24, čak

ja financijska sredstva za priključenje od svojih kuća na vodovodnu mrežu. Danas je ova firma u insolventaciji, jer je tako poslovala. Ona je svojedobno sudjelovala i na licitaciji za izvođenje

radova na šumskim putevima Mogila i Uljanica iz karaševskog područja i sva je sreća što licitaciju je tada zaradila jedna druga tvrtka, ozbiljnija dakako od ove naše, jer u suprotnom bi radovi na šumskim putevima vjerojatno trajali i danas. SC SAIF TIM SA je u Karaševu i Jabalču izvodila radove nepoštujući tehničke propise. Nema pijeska oko cjevovoda, cjevovod nije zaštićen pijeskom niti tamo gdje prolazi duž glavnih puteva, na mnogim mjestima je vodovodna cijev položena nedovoljno duboko i puca pod prometnim opterećenjem, ne zbog dotrajalosti, kako bi mogao misliti netko neupućen. To sve danas prouzrokuje veliku glavobolju inž. Constantinu Lazărescu. S druge strane, kanalizacijska mreža ne postoji u Karaševu, najvećem mjestu Hrvata u Rumunjskoj, projekt za uvođenje kanalizacije je negdje u fazi očekivanja organiziranja licitacije. Kanalizacija ne postoji niti u Jabalču. U Nermiđu čeka neka bolja vremena, tamo je projekt za uvođenje vodovodne mreže u fazi izrade, zatim odobravanja financiranja.

Ivan Dobra

Puknula cijev na glavnom putu

i u ljetnim sušnim danima. Naravno, ukoliko sve funkcionira kako treba i ne pucaju cijevi.

Izgradnju vodovodne mreže je sa zakašnjenjem izvršila firma SC SAIF TIM SA, a pojedinci su uložili svo-

Pripreme za asfaltiranje

nastavak na 4 str.

PUT VERONA

U Karaševu su u tijeku dugoočekivani radovi na poljoprivrednom putu koji se odvija po Nacionalnom programu za seoski razvoj, program kojega financira Europska unija i Rumunjska vlada kroz poljoprivredni europski fond za seoski razvoj i ekonomski oporavak. Riječ je o projektu koji obuhvaća poljoprivredni put u karaševskom području, od Verone, preko Krške, Mostišta, kroz Đelug pa sve do blizine susjednog Klokotiča.

Radovi se odvijaju brže nego što se očekivalo, Verona je probijena i već sad je prohodna, tako da su radnici i veliki strojevi firme SC Edifice

VJENČANJA U KARAŠEVU

U parku Zajedništva Hrvata u Rumunjskoj vjenčali su se 3. kolovoza Pintea Alin Florin iz Ričice i Vlasici Zorița iz Karaševa. Ceremonija građanskog vjenčanja je održana u prisustvu roditelja, kumova i brojnih prijatelja.

Mateia Marian-Mihai iz Karaševa i Vieru Anca-Maria iz Ričice izrekli su sudbonosno „da“ pred karaševskim knezom i na taj su način brakom okrunili svoju ljubav. Građansko vjenčanje je održano 3. kolovoza u parku Zajedništva Hrvata u Rumunjskoj.

ISPRIKA

U prošlom broju Hrvatske grančice uredničkom je greškom došlo do pogrešnog navođenja autora članka „In memoriam“, objavljenom na 11 stranici u rubrici „Razno“. Istinski autor nekrologa je prof. Milja Radan, a ne Ivan Dobra. Ovim putem se redakcija publikacije ispričava čitateljima i prof. Milji Radanu, uz napomenu da nije bilo riječ o zlonamjernoj pogrešci, već o propustu.

U parku Zajedništva Hrvata u Rumunjskoj su okrunili svoju ljubav Merșa Mihai iz Nermiđa i Hațegan Maria iz istoga mjesta. Građansko vjenčanje je održano 9. kolovoza.

Kosztner Miodrag iz Nermiđa i Pozderca Anca iz Karaševa vjenčali su se 9. kolovoza u parku Zajedništva Hrvata u Rumunjskoj. Ceremonija građanskog vjenčanja održana je u prisustvu roditelja, kumova i brojnih prijatelja.

U Udovița Gheorghe iz Karaševa i Vorga Daniela Danița iz Karaševa svoju su dugogodišnju idiličnu ljubav okrunili 10. kolovoza u parku Zajedništva Hrvata u Rumunjskoj.

Pătrașcu Ivan iz Karaševa i Bulz Ileana iz Ričice izrekli su sudbonosno „da“ 17. kolovoza u parku Zajedništva Hrvata u Rumunjskoj i na taj su način brakom okrunili svoju ljubav.

Drăghia Mihai iz Nermiđa i Cuzma Ionela iz Târnove vjenčali su se 30. kolovoza u Parku Zajedništva Hrvata u Rumunjskoj.

Căluțoiu Dorel iz Ričice i Dumitar Ana iz Karaševa vjenčali su se 11. listopada u zgradi Zajedništva Hrvata u Rumunjskoj.

Ivan Dobra

NACIONALNI PARK SEMENIC – CHEILE CARAȘULUI

Duboko smo u jeseni, prvi mraz je davno pao, a to je u neku ruku i pravi znak karaševskim krivolovcima na pastrve da je konačno započela reprodukcija omiljene ribe iz rijeke Karaš.

“**R**ibolovci” pripremaju specijalne viljuške, provjeravaju jačinu svjetla reflektora i očekuju uspješnu sezonu lova pastrve. Uspješniju nego lani, kada su iza sebe ostavili praznu rijeku. Mnogi su već počeli harati po rijeci i, kako čujem, imali su zapažene rezultate. Najomiljenija metoda krivolova neodgovornih pojedinaca iz Karaševa je ona koja pretpostavlja upotrebu viljuške i reflektora za noćni ribolov. Do te mjere su ovi ljudi perfekcionirali svoj ubilački stil, da bi uspješno mogli participirati na Svjetskom prvenstvu krivolovaca, ako bi se ono ikad organiziralo. Dakako, i u drugim našim selima postoje krivolovci na pastrve, nemojte misliti suprotno, koji rado dolaze krivoloviti u kanjon rijeke Karaša, no oni su u usporedbi s ovima iz Karaševa tek „mala djeca“.

U jednom prošlogodišnjem članku opisao sam kakvo sve zlo i štetu čine krivolovci našoj prekrasnoj rijeci i cjelokupnom ekosustavu. Ništa se u proteklom vremenu nije promijenilo tako da oni i dalje nesmetano obavljaju svoj posao. Meni ne preostaje ništa drugo nego ponovno publicirati taj članak jer smatram da je on i sada veoma aktualan:

„U vrijeme kad je reprodukcija pastrve najveća, bitno se pojačava i nesavjesna aktivnost krivolovaca iz Karaševa. Ne velim, dakle, počinje, nego da se bitno intenzivira jer karaševski krivolovci na ribe su itekako aktivni i za vrijeme cijele godine. Ne mare, pritom, što je u nacionalnom parku Semenici-Cheile Carașului na snazi zabrana lovljenja bilo koje vrste riba. Naprotiv, kanjon rijeke Karaša, nepristupačan kakav već jest, pravi je raj za njihova ribocidna nedjela.

I kako ne bi, kad ribočuvarske službe uopće ne postoje, inspeksijske službe ili policija se uopće ne impliciraju u zaustavljanje ovog fenomena, bez obzira što je u kanjonu rijeke Karaša i športski ribolov strogo zabranjen, a kamoli krivolov. Na izrazito velikom ribolovnom području, uzvodno od Karaševa, preko doline Prolaza i divljeg kanjona pa sve do spajanja Buja i Luke nema nijednog

čuvara. Tamo nesmetano haraju karaševski zloglasni krivolovci. Istina, oni nesmetano krivolove i u dijelu rijeke koja prolazi kroz samo Karaševo jer su u našem mjestu, iako rjeđi, primjerci pastrve krupniji. Nažalost, u nas ne postoji običaj da mještani upute poziv nadležnima kad opaze sumnjive aktivnosti na vodi, tako da je u ovom periodu sve na strani krivolovaca: kiša uglavnom ne pada, smanjen je protok vode, a pastrva za vrijeme mriještenja izlazi na krajeve, u plitke vode, i veoma je mirna. Sve u svemu, ohrabrujući, zapravo idealni uvjeti za krivolovce iz Karaševa, koji ne mare što krivolovom pastrve za vrijeme mriještenja ubijaju i tisuće mladih riba, čineći zlo i štetu i cjelokupnom ekosustavu. Propis o veličini ulovljene ribe uopće im ne vrijedi jer oni smatraju kako nekoliko malih riba ionako čine jednu veliku.

Velike su razlike između poštenog sportskog ribara i nesavjesnog krivolovca na ribe, objasnio mi je prije nekog vremena Petar Miloš, najpoznatiji sportski ribolovac iz Karaševa. Sportski ribolovac, za razliku od krivolovca, koristi samo dozvoljene načine i tehnike ribolova. On ima svoj kodeks ponašanja, „norme“ koje su univerzalno uvažene i prihvaćene. Između ostalog, sportski ribolovac strogo poštuje period reprodukcije riba i nikad ne peca na određenim zabranjenim mjestima. Više od toga, sportski ribolovac nikad ne lovi previše riba, a nerijetko se događa da vrati ribe u vodu, posebice one koje nemaju odgovarajuću

dužinu, poklonivši im život. Konačno, veoma poštuje službeno lice u kontroli, pomaže starim sportskim kolegama ribolovcima u nevolji i uvijek savjetuje mlade neiskusne ribare. Kada je pak riječ o krivolovcima na ribe, oni pljačkaju rijeku svim raspoloživim sredstvima, po danu i po noći, pogotovo po noći i u periodu reprodukcije, a cilj im je uništiti što više riba, kada bi bilo moguće i sve, bez obzira da li su malene ili velike. Nitko niti ne zna što im je u glavi i kako uopće razmišljaju, jer jedan od najvećih karaševskih krivolovaca uopće ne jede riblje meso, još mi je rekao ovaj prije spomenuti sportski ribolovac.

Prošle godine, posebice u periodu reprodukcije, karaševski nesavjesni krivolovci su do te mjere ludovali po Kanjonu Karaša, da se tamo sada jedva može opaziti pokoja izolirana malena ribica. Ako odgovarajuće službe i dalje stoje pasivne, onda ne bi bilo isključeno da naši krivolovci skroz počiste rijeku Karaš od ribe, a pastrva ostane samo lijepa uspomena, onako kako je ostala u Cheile Gârliștei, nakon što su karaševski krivolovci prije nekoliko godine nesmetano istrijebili ribe iz tog pritoka Karaša.

Svakodnevna jaka kiša i porast vodostaja Karaša mogli bi donekle zasmetati našim krivolovcima i pomoći nekrivoj ribi da se spasi. No meteorolozi, naime, ustrajno najavljuju suh mjesec studeni, bez kiše“.

Ivan Dobra

POTEŠKOĆE PRI ADMINISTRIRANJU VODE

Kada je krajem 2012. godine tvrtka SC LBC AQVA ZONAL MARCO SRL preuzela vodovodnu mrežu u administriranje, nakon što je na organiziranoj licitaciji ponudila najbolju cijenu, inž. Lazărescu Constantin, vlasnik ove firme, nije ni slutio kakve ga sve poteškoće očekuju u Karaševu i Jabalču.

Isplativost je računao polazivši od pretpostavke da će se svi, ili skoro svi postojeći stambeni objekti u ovim mjestima priključiti na vodovodnu mrežu, s tim više što voda iz većine naših bunara ne zadovoljava zakonske norme za pitku vodu. Zbog velikog broja septičkih jama otvorenog tipa, odlaganja gnojiva ali i drugih faktora zagađivanja, vodu iz naših bunara i nije baš preporučljivo piti. Sve je to imao u obziru današnji administrator vode ali je pritom zanemario činjenicu da je voda iz bunara besplatna pa će je još mnogo godina koristiti brojni Karaševci. I neće se priključiti na vodovodnu mrežu.

Na sjednici Mjesnog karaševskog vijeća iz 17. listopada prezentirana je i razgovaralo se oko nove cijene vode, cijena koju su prethodno dogovorili predstavnici Mjesnog vijeća i komande s jedne strane i inž. Lazărescu, s druge strane. Ona bi sada trebala iznositi 7,129 leja po kubičnom metru bez PDV-a (TVA), tako su se dogovorile strane. Bila bi dakle, ukoliko na jednoj od idućih sjednica naši mjesni izabranici odobre prijedlog odluke o povećavanju cijene (ja se nadam da neće!), nešto više nego dupla od današnje cijene, veća od cijene koju u Ričici plaćaju za vodu i kanalizaciju zajedno ili, ako hoćete, puno veća od cijene vode u Temišvaru, Bukureštu ali i u nekim drugim velebnim europskim gradovima. Istina, situacije su teško usporedive, jer u Ričici, na primjer, ima otprilike 30.000 apartmana priključenih na vodovodni sustav uz veliki broj tvornica i raznih drugih potrošača, u ostalim navedenim gradovima i da ne govorim, što je inače naglasio i inž. Lazărescu

Na sastanku Mjesnog vijeća se raspravljalo i oko nove cijene vode

kad je pokušao uvjeriti karaševsko Mjesno vijeće da se predložena cijena imponira zbog pokrivanja raznih troškova.

U Karaševu i Jabalču ima ukupno 880 kućanstava, od kojih je na vodovodni sustav priključeno 330 kućanstava. Iako je na početku

67 obitelji u Karaševu i 12 u Jabalču redovno imaju potrošnju ravnu nuli, 51 obitelj u Karaševu i 17 u Jabalču troše mjesečno tek jedan ili najviše dva kubična metara i primjeri bi se mogli nastaviti. Sve su te činjenice kobne za uspješno poslovanje gospodina Lazărescu. Prihod mu

nije dovoljan za pokrivanje plaća zaposlenika, struje i drugih troškova. A vodovodne cijevi, kako sam naveo i na početku, stalno pucaju.

Novce možeš gubiti dok ih imaš, rekao je Lazărescu na zadnjem sastanku karaševskog Mjesnog vijeća, insinuirajući da posluje besprofитno, no kad ih više nemaš, što ti je raditi? Vjerojatno napustiti posao i pustiti drugoga da ga

Vodospremnik iznad Karaševa

potrošnja vode iznosila 2.400 kubičnih metara u ovim našim mjestima, ona se zatim stalno smanjivala u mjesecima koji su dolazili, umjesto da raste, kako bi se moglo bilo očekivati, tako da je potrošnja u rujnu ove godine iznosila samo 1.188 kubičnih metara. Ljudi su postali veoma racionalni kad je riječ o trošenju vode, od ukupnog broja priključenih kuća čak

preuzme, odgovorio bih ja, jer unatoč svim nedaćama s kojima se suočava firma SC LBC AQVA ZONAL MARCO SRL, priključeni na vodu u Karaševu i Jabalču nisu dužni plaćati furioznu cijenu za kubični metar vode, samo da bi simpatičnom sedamdesetšestogodišnjaku osigurali uspješno poslovanje.

Ivan Dobra

SVI SVETI

Dušni dan i Svi sveti nisu dani smrti nego dani prihvaćanja pravoga života.

Čovjek nije nikada prihvaćao smrt (vidi običaje za pokop kod svih naroda i vremena). Ne zato što ga je strašila nego što je osjećao da ima nešto viječno u sebi.

Vjerovanje da su preminuli ušli u život viječni nije dakle konkluzija neke vjere nego životni osjećaj-životna slutnja.

Da bi se produbila vjera u vječnost mora se poštivati sadašnjost. Tko ne vrednuje sadašnji

život i ne doživljava ga kao nešto božansko taj će teško povjerovati u život viječni. Viječnost je već sada počela i mi smo u njoj. Mi smo živi lanac generacija, pozvana da u sebi otkrije bezgraničnost.

A što je smrt? Kako lijepo reče jedan svetac: to je Božje premještanje djeteta s jedne ruke na drugu, kao što to čini mama. Kad ga premješta ono zaplače ali se odmah na njenom srcu umiri. Život je jedan - on se samo uljepšava.

Ne smije se ostati u strahu smrti. Problem je danas što čovjek ne prisustvuje ni rođenju ni umiranju. Sve se to događa u institucija - bez ljubavi.

Treba se prepoznati Boga kao onoga koji nas je želio - da imamo život! Kršćansko uskrsnuće, iako je na istoj liniji s inkarnacijom, ono je ipak nešto više. Mi ne uskršavamo nekom unutarnjom tenzijom, u nekom novom tijelu (kod nekih kultura i životinjskom) nego voljom Očevom!

Dubina vjerovanja u uskrsnuće mjeri se vjerovanjem u ljubav koja nadvladava smrt. Križ joj je snaga, a ujedno i garancija njezine autentičnosti i kvalitete.

Dr. theol. Davor Lucacela

nastavak s 2 str.

Build SRL trenutno koncentrirani na dionici puta koja polazi sa zapadnog kraja Karaševa, preko Krške, pa sve do Mostišta. Ako je vjerovati voditelju radova, asfaltiranje će zbog uskoro dolaska zime i snijega biti ostavljeno za početak iduće godine. Do tada će se u potpunosti pripremiti podloga za unošenje asvalta. Podsjetimo kako će prvi dio puta do Mostišta biti asfaltiran, osim onih kratkih dionica u selu, dok će drugi dio puta, onaj koji se preteže od Mostišta do ceste Karaševo – Klokotič, biti proširen i rehabilitiran. Ukupna cijena investicije iznosi 4.769.293,14 leja, uključujući i PDV.

Koliko se sad brzo odvijaju radovi na ovom putu, toliko mnogo su mještani Karaševa čekali njihov početak. Premda je licitacija za izvođenje radova na ovom poljoprivrednom putu održana prije skoro dvije godine, stvari su se odugovlačile i više nego što je trebalo. Najprije su

trvrtke sudionice na licitaciji stalno kontestirale odluku ocjenivačke komisije o pobjedniku (pobjednik je ostao isti i nakon svih tih kontestacija ali je prošlo devet mjeseca

do konačnog rješenja spora), a zatim su Karaševci čekali isto toliko dugo dok je firma SC Edifice Build SRL našla za shodno da prebaci strojeve u Karaševo i započne radove

Verona - ulazni put u Karaševo

Ivan Dobra

ZAŠTO UČITI STRANE JEZIKE?

Stara i dobro poznata izreka kaže da „čovjek vrijedi onoliko, koliko jezika govori“.

I uistinu teško je spoznati kulturu, običaje i način razmišljanja pojedine nacije, dok ne znate njezin jezik, barem dovoljno za sporazumijevanje. U tom pogledu, zbog zastupljenosti na internetu, engleski je postao "lingua franca" - jezik čije se poznavanje gotovo podrazumijeva. No, vidjet ćemo da i drugi jezici imaju svoje prednosti i da vam dobro poznavanje svakog jezika donosi prednosti i veće šanse za zapošljavanje, jer poznavanje stranog jezika veliko je bogatstvo, kao i izvrsna kvalifikacija za pronalazak posla.

Kao što smo spomenuli engleski se jezik uvukao u sve grane znanosti, tehnologije, popularne kulture te se njegovo poznavanje gotovo podrazumijeva, bez obzira na kojem se meridijanu i paraleli nalazite. Na engleskom slušamo omiljenu glazbu. Francuski je nešto izgubio terena, iako je nekada imao veliku snagu te bio jezik međunarodne diplomatske komunikacije. Međutim, i dalje je jedan od službenih jezika i nakon engleskog, francuski je drugi najčešće učen jezik u školama.

Zatim ide njemački. Zapravo, u našoj zajednici njemački bismo

Svakog petka s početkom od 19:10, na frekvenciji 105,6 MHz Radio Rešice, emitira se naša emisija na hrvatskom jeziku. Slušajte nas!

trebali staviti na prvo mjesto. Uči se već u osnovnoj školi, a zbog odlaska na rad u zemlje njemačkog govornog područja, govore ga i naši roditelji ili drugi članovi obitelji (bake, tetke), svi oni koji rade u Austriji, Njemačkoj ili Švicarskoj. Osim toga, znamo da je

upravo njemačko gospodarstvo motor Europske Unije.

Iza ovih jezika ide španjolski, koji čujemo svakodnevno na televiziji, gdje se po cijeli dan na nekim kanalima vrte saponice. Pa onda talijanski, koji je dosta blizak rumunjskom jeziku. A i dosta naših ljudi živi i radi u Italiji.

I vjerovali ili ne, sve se više opet traži znanje ruskog jezika. Zašto? Rusija je druga vojna sila svijeta, koja je kao i Japan, članica G-8, odnosno skupine najrazvijenijih zemalja svijeta. Velike ruske kompanije traže uvijek kvalificiranu radnu snagu, a sa znanjem ruskog jezika vi ste u plusu. Jedno je vrijeme ruski jezik bio omražen zato jer se ruski jezik poistovjećivao s komunizmom. No, znamo da je ruska književnost jedna od najvećih svjetskih književnosti, koja je dala brojne

književne velikane i pjesnike. Treba spomenuti i da u najpoznatijim svjetskim turističkim destinacijama sve je više ruskih turista, koji su vrlo bogati. Pa ako poželite raditi na brodovima, ili kao stewardesa, i ako osim jako dobrog znanja engleskog znate i ruski, šanse su vam veće da dobijete posao iz snova.

I sada govorimo o egzotičnim jezicima. Kineski, japanski, arapski. O japanskom gospodarstvu ne treba niti govoriti. Ova dalekoistočna zemlja u samom je vrhu svjetske automobilske te informatičke industrije. Uz to su pioniri u mnogim inovativnim pothvatima različitih područja. Beneficije koje možete dobiti učenjem kineskog jezika su vrlo evidentne. Najviše govoreni jezik, zemlja s najvećim brojem stanovnika. Činjenica da je kinesko gospodarstvo, istočni div ili tigar, još uvijek u skupini najbrže rastućih, također je značajna da razmislite o učenju ovog jezika.

Uostalom, posljednjih godina kineski i arapski nekako dijele prvo mjesto prema broju zainteresiranih za učenje egzotičnih jezika.

I stigli smo i do arapskog jezika. O snazi arapskih gospodarstvenika, uglavnom nadaleko poznatih po trgovini naftom, svjedoči podatak da su kupili mnoge značajne sportske kolektive diljem svijeta, ali i druge profitabilne kompanije. Sve više mladih iz Europe odlazi za poslom u Dubai i u druge poznate arapske gradove.

Izložili smo ovdje samo neke od najosnovnijih razloga zašto je dobro i korisno učiti strane jezike. Prema tome, gramatike i rječnike u ruke i svijet je pred nama s nebrojenim mogućnostima.

Maria Lațchici

nastavak s 1 str.

BLAGDAN SVIH SVETIH U KARAŠEVU

Prvoga dana mjeseca studenoga svake godine Rimokatolička crkva slavi one svece i svetice koje je Crkva proglasila svetima, kao i one koji nisu proglašeni svetima, ali su svojim životom ostvarili ideal kršćanskog života. 2. studenog je Dušni dan ili Dan svih vjernih mrtvih. U karaševskim mjestima postoji davni običaj da se upravo na blagdan Svih svetih pohode mjesna groblja i obavljaju kratke molitve na grobovima najmilijih pokojnika.

Tako je bilo i ove godine. U subotu 1. studenoga procesija vjernika

predvođena vlč. Petrom Rebedžilom je krenula iz crkve Marijina uznesenja prema mjesnom groblju iz Karaševa, moleći i pjevajući prigodne pjesme. Posebni doprinos ljepoti događaja dali su mladi ministranti iz procesije, istina, više djevojčica nego dječaka, koji su nedavnim dolaskom novoga župnika opet počeli ministrirati u velikom broju.

Ispred Isusovog križa karaševski je župnik održao kratku propovijed o prolaznosti zemaljskog života i bezvječnosti života nebeskog te istaknuo da su vjernici svojim dolaskom, molitvom, polaganjem svijeća

i cvijeća dostojanstveno odali počast preminulima. "Dužnost je naša da iskrenim molitvama, molitvama iz srca, pomognemo one koji su za vrijeme života vjerovali u Boga i tražili da ispune Božju riječ, s našim molitvama možemo mnogo napraviti da im pomognemo da prođu iz čistilišta u vječni život, u vječnu radost", naglasio je vlč. Petar Rebedžila.

Mjesno groblje iz Karaševa djelovalo je veličanstveno uz mnoštvo ljudi i stotine zapaljenih svijeća koje su obasjale okičene grobove. Karaševski župnik je nakon propovijedi kod Isusova križa obilazio grobove i zajedno s obiteljima molio za duše pokojnika. Cijeli je dan protekao u miru, tišini, molitvi i sjećanju na najbliže i najdraže. Ljudi su napustili groblje kasno navečer, a na vječnim počivalištima svojih pokojnih su ostavili cvijeće i zapaljene svijeće.

Ivan Dobra

nastavak sa 7 str.

STARI KIRVAJI I NOVI OBIČAJI

liniju mogao si čuti jedino u našim selima, na našim javnim veseljima. Ni plesovi današnjih kirvaja, na žalost, više naši NISU... Plesni koraci našeg „starog danca“, kao i naših starih „portanja na mestu“ zamijenili smo s novim, banatskim koracima. Rumunjski su instrumentalni ritmovi i plesni koraci prodrli u naš folklor zato što im je, u neku ruku, naša tradicionalna nošnja dozvolila. Oduvijek su naši koraci bili blagi i smireni, a to se najbolje može utvrditi po do podnožja dugim ženskim narodnim haljinama. A neki od rumunjskih koraka, radi toga što su bili lakše izvodljivi od naših te su, uz blage adaptacije, išli uz karaševski ritam, polako i sigurno uspjeti zamijeniti naše.

Ono što možemo smatrati autentično karaševskim jest naša tradicionalna nošnja. Iako je tijekom vremena bila podvrgnuta različitim utjecajima jer, hvala Bogu, samo u našoj županiji žive ni manje ni više do devet etničkih skupina, naša je nošnja ipak uspjela zadržati nekoliko glavnih odrednica po

kojima se lakoćom izdvaja od bilo koje druge.

Gledajući današnja večernja kirvajska veselja shvatio sam da smo pri tragu zanemariti i ovu našu zadnju redutu u očuvanju naših tradicija. Naši mladi sve rjeđe pristaju oblačiti tradicionalnu nošnju, a to uvelike „dugujemo“ srpskoj narodnoj muzici i plesovima, čijim smo utjecajima široko otvorili vrata u zadnjim godinama. Ritam srpskih kola daleko je živahniji od ritma naših danca, pa mu pažljivo opeglane „mrčke“ na karaševskim stisnutim ženskim nošnjama nikako ne pristaju.

Jezični istraživač Jovan Živojnović je već na početku 20. vijeka uvidio da mi, Karaševci nemamo naše autentične pjevane pjesme. Zamislite samo što bi taj istraživač rekao o nama danas, nakon više od 100 godina, razdoblje u kojem smo si sami dopustili izgubiti ili zanemariti vrednote koje su nam s generacije u generaciju prenijeli naši preci!

Daniel Lucacela

Ženska karaševska narodna nošnja

TOAMNA ÎN PARCURI ȘI GRĂDINI

E anotimpul recoltei și al abundenței, timpul în care ne facem proviziile pentru iarna care va veni.

Toamna e sezonul ploilor, al culorilor intense, al norilor și al păsărilor călătore. În această perioadă frunzele copacilor se îngălbenesc, capătă o culoare roșiatică sau brună după care cad. Este anotimpul în care zilele devin din ce în ce mai scurte și mai răcoroase, iar nopțile devin din ce în ce mai lungi și mai friguroase.

În afară de a culege roadele toamnei, avem și multă treabă de făcut în grădini și parcuri. În primul rând, spațiile verzi trebuie curățate de resturile rămase după uscarea florilor și a frunzelor, iar florile anuale care și-au încheiat ciclul de înflorire trebuie eliminate rând pe rând. În același timp, trebuie să începem să protejăm plantele sensibile de gerul iernii, deoarece, chiar dacă ne apropiem de sezonul rece și majoritatea plantelor intră în repaus vegetativ, ele trebuie îngrijite în continuare. Plantele trecute trebuie scoase și înlocuite cu flori anuale de sezon, existând posibilitatea alegerii dintr-o varietate bogată de flori care țin până la prima zăpadă: dalii, tufănele, crizantele, panseluțe, mișunele, clopoței, etc. Nu trebuie să pierdem ocazia de a planta și câteva flori de care ne putem bucura în primăvara următoare: zambile, lalele, narcise, lăcrămioare, ghioceli, muscari și iriși.

Munca în grădină în timpul toamnei nu presupune un efort prea mare, având în vedere temperatura plăcută de afară și cromatica superbă a acestui anotimp. Totuși, înainte ca ploile, noroiul și frigul să se instaleze complet, este nevoie să îndeplinim câteva sarcini de sezon, nu foarte complicate, dar importante. Lucrările specifice acestui anotimp pentru pregătirea grădi-

nilor, parcurilor și spațiilor verzi pentru iarnă sunt toaletarea vegetației, tăierea trandafirilor, a pomilor fructiferi și a plantelor ornamentale. De asemenea, trebuie tuns gazonul, gardul viu și trandafirii, foarte importante fiind tăierile de întreținere și formare a coroanei la plantele ornamentale și pomii fructiferi.

ușor pe lângă tulpină, ca să nu permită intrarea aerului rece. Pentru protejarea trandafirilor se amestecă resturi vegetale proaspăt mărunțite cu scoarță de copac. Aceasta stopează creșterea buruienilor, menține umiditatea pământului și reglează temperatura solului.

Gardurile vii trebuie tunse

pentru ultima oară, pentru a preveni putrezirea în cazul acumulării de umezeală. De asemenea, se îndepărtează frunzele uscate așezate pe gardul viu, în caz contrar gardul nu va beneficia de suficient aer proaspăt și poate putrezi.

Gazonul trebuie tuns înaintea primului ger, astfel riscul formării mușgaiului de gazon este mai redus.

Pentru a-l pregăti

pentru anotimpul rece, se va tunde cât mai scurt și i se vor aplica fertilizatori specifici sezonului rece.

Copacii nu trebuie ignorați nici ei, crengile uscate vor fi înlăturate. Înainte să vă apucați de tuns, trebuie să vă gândiți la forma pe care doriți să o obțineți. Cu ajutorul unei foarfece, îndepărtați lăstarii și crengile care se încrucișează și care le sufocă pe celelalte.

Pentru a ne bucura pe tot parcursul toamnei de o grădină frumoasă, aceasta trebuie pregătită cu mare grijă, fiindcă o grădină bine pusă la punct toamna, trece cu bine peste iarnă și înflorește cu siguranță la primăvara.

Maria Giurchița

Toamna este momentul cel mai potrivit pentru plantarea arbuștilor, a trandafirilor și a pomilor fructiferi, dar și pentru divizarea plantelor perene din producția proprie. În aceste zile, pământul este cald și plin de substanțe nutritive, așa că plantele tinere se vor dezvolta cu rapiditate și, până la începutul iernii, când temperaturile vor atinge limita înghețului, vor avea rădăcinile fixate și destulă vigoare pentru a rezista până în primăvară. Pământul care va primi noi plante va fi săpat, afanat și fertilizat.

Trandafirii, toamna târziu, se tund și se mușuroiesc, se adună pământ mai mult la baza tulpinii, formând un mușuroi care se bătătorește

OSNOVNA ŠKOLA U VODNIKU

"Rumunjski jezik za djecu rumunjske nacionalnosti može biti smatran nešto više negoli školska disciplina. Naučili su ga, ne zahvaljujući školskih lekcija, već mnogo prije što da postanu školski učenici, iz urođene potrebe za komunikacijom s ljudima. Naučili su ga od mame – zato se kaže da je jezik materinjski – od tate i od svih drugih iz njihova okruženja.

Put prema komunikaciji pomoću jezičnog izražavanja započinje, dakle, u obitelji, preuzet je od predškolske nastave i nastavlja se tijekom cijelog perioda školovanja.

Ako je materinjski jezik jedan te isti jezik s kojim dijete ulazi u kontakt u vrtiću a poslije u školi, ovaj je put nasve prirodan te može biti uspoređen s mirnim vodama jedne rijeke, koja se sve više i više obogaćuje svakim izvorom kojeg susreće u svome tijeku.

Kako će se postići ciljevi nastavnog procesa, kako će biti usvojen rumunjski jezik, kako će se pak razvijati operacije razmišljanja te kako će biti stimulirana kreativnost učenika u uvjetima gdje jedna etnička nacionalna manjina živi u kompaktnom području, a učenik samo povremeno ulazi u kontakt s govornicima rumunjskog jezika? Ovo su samo nekoliko pitanja kojima bi trebao tražiti odgovore svaki interesirani nastavnik u pronalaženju učenikova uspjeha u osnovnoj književno-komunikacijskoj kulturi."

Navedeni odlomak nalazi se u uvodnom dijelu jednog od mnogobrojnih seminarskih radova kojih je gospođa Marija Vlasie obavila, potpomognuta višegodišnjem iskustvom učiteljice u Vodniku, u vlastitom istraživanju dvojezičnog rumunjsko-hrvatskog školskog sustava.

Nažalost, danas u vodničkoj školi nema dvojezičnog načina predavanja, a što je najtužnije, svake godine ovdašnja osnovna škola širom otvara vrata sve manjem broju učenika. Ove je godine ovdje čak postignut negativan rekord. Sveukupnost učenika od prvog do četvrtog razreda (uključujući i učenike predškolske dobi takozvanog „0 razreda“) svodi se na alarmantnu brojku 16.

O razlozima koji su doveli do te nepoželjne situacije te kako funkcionira

Halloween u vodničkoj školi

škola u navedenim uvjetima stali smo razgovarati s učiteljicom Marijom Vlasie, jedina učiteljica u školi iz Vodnika.

„Natalitet je jako opao u tražnjim godinama, a pored toga mnogo familije s djecom su se naselile van države. U zadnje vrijeme sve manje djece imamo u školi, pogotovo ove godine kada su nam ostala šesnaest učenika i zbog toga imamo u selu samo jednog učitelja. U vrtiću nemamo

više djece i mislim da smo jedno od rijetkih naselja u našoj županiji bez vrtića počevši s ovom školskom godinom. Od tih šesnaest učenika, četiri su predškolske dobi (tzv. razred 0), tri su učenici prvog razreda, četiri trećeg razreda, pet imamo u četvrtom, dok nam generacija drugog razreda potpuno fali. Sva ova četiri razreda uče u simultanoj nastavi, u istoj školskoj prostoriji u isto vrijeme.

Nastava se održava isključivo na rumunjskom jeziku. Nastavu iz hrvatskog jezika imamo samo četiri sata tjedno, tada dolazi učitelj Milja

Todor, a njemački jezik predava se dva sata tjedno.

Istina je da smo već iz srednje pedagoške škole bili spremni za simultanu nastavu, ali je nastava u zadnjim godinama postala sve više zahtjevnija zbog toga što djeca nisu više ona koja su nekada bila, nisu više ona djeca koja samo sjede mirni i poštteni u svojim klupama.

Sada dijete pita, jako je znatiželjan i traži mnogo pažnje za sebe, što je jako dobro, ali je dosta teško ako imamo u vidu da u istoj prostoriji imamo četiri različite generacije. Jedne su potrebe djeteta od šest godina, a sasvim su različite potrebe djeteta od deset godina. Zamislite samo kako je na satu tjelesnog odgoja, kada su svi skupa zajedno i moram svakome

raspodjeliti tjelesne vježbe specifične njihovoj dobi da ne bi uložili previše fizičkog napora.

Prije sedam godina u Vodniku su bila dva razreda. U jednom nastava je bila na rumunjskom, a u onom drugom nastava se odvijala na hrvatskom jeziku. Tada su bile dvije učiteljice. Ali prije toga, čitavih osam školskih godina bila je ista situacija kao danas da jedna učiteljica ima sva četiri razreda odjednom, samo što je broj učenika bio veći nego danas.

nastavak na 7 str.

nastavak sa 6 str.

Nakon što djeca završe primarni ciklus ovdje u Vodniku, jedna strana njih opredjeljuje se za gimnazijalni ciklus škole u Klokotiču, a ona druga strana ide u Lupak. Ovisi tko gdje ima rodove ili prijatelje.

Selo Vodnik ima otprilike stotinu obitelji – na zadnjem popisu broj stanovnika bio je 470. Samo u zadnjih par godina jedno deset mladih obitelji s djecom napustilo je državu te naselilo u inozemstvo, a najviše u zemljama poput Austrije ili Njemačke. Izgleda da je to jedan trend u Vodniku. Pored toga ima jako mnogo mladih neoženjenih ovdje, pa mogla bih reći da je i zbog toga natalitet tako drastično opao."

Problemi sela Vodnika i

Osnovna škola Vodnik

ovdašnje škole nisu, nažalost, izoliran slučaj u našoj zajednici. Uzmimo kao primjer Nermid i tamošnju osnovnu školu gdje također postoji jedan učitelj za sve generacije učenika. Problem niskog nataliteta i migracije mladih obitelji u zapadne europske zemlje mogu se susresti u gotovo svim

karaševskim selima, a jedan od razloga je masovna nezaposlenost te nesigurnost sutrašnjeg dana.

E, da li će ekonomski prosperitet naše države riješiti i problem niskog nataliteta u našoj zajednici...vidjet ćemo, ako ga ikad budemo doživjeli!

Daniel Lucacela

STARI KIRVAJI I NOVI OBIČAJI

Općina Lupak završava seriju kirvajskog slavlja u karaševskim selima. Tako, 12. i 13. rujna, petkom i subotom, Klokotič je slavio svoj kirvaj ili posvećenje svoje mjesne katoličke crkve.

U nedjelju i ponedjeljak, 21. i 22. rujna bio je red Lupaku da proslavi svetog Mateju, zaštitnika sela, dok su sljedećeg ponedjeljka i utorka, 28. i 29. rujna Vodničanje završili krug kirvajskog slavlja u našim selima proslavom seoskih zaštitnika arhanđela Mihaela, Gabrijela i Rafaela

„Krašovanski nit što znaju pripovedati niti pevati znaju (pesme su im svetovne srpske, a religiozne bunjevačke i hrvatske), nego što iz njihova 'turvina' (razgovora) čovek uhvati, to mu je sva građa govora njihova" – pisao je negdje na početku 20. stoljeća srpski jezični istraživač Jovan Živojnović o nama Karaševcima.

Iako na prvom pogledu nema nikakve veze s našim kirvajima, ova mi se rečenica stalno vraćala iz pamćenja kada sam u ova zadnja tri tjedna sa strane promatrao večernju kirvajsku igru (tj. ples).

I reći ću vam zašto!

Prije par godina

Zajedništvo Hrvata u Rumunjskoj odlučilo je platiti jednu određenu svotu novaca kako bi se osigurala muzika za kirvaj u svim selima gdje ima hrvatskog življa. Time se

Kirvajsko veselje u Vodniku

htjelo potpomognuti ustrajanju kirvajskog običaja, dio naše tradicije.

Ali, tradiciju kirvaja nemamo samo mi Hrvati, Karaševci. Kirvaj imaju sve ostale etničke skupine u Banatu, i ne samo, jer je to proslava posvećenja mjesne crkve. Više od toga, ako ćeš prisustvovati kirvajskim danima u nekom od obližnjih sela rumunjskog stanovništva, primjetit ćeš da je večernje veselje, manje više, slično našem. S opaskom da je kod njih muzika pretežito banatska, rumunjska, dok je kod nas u najvećoj mjeri srpska.

Gdje je onda ona naša tradicijska osebnost, ono što ZHR novčano podržava kako se ne bi izgubilo? Da bi na to kompetentno odgovorili najprije se mi sami moramo pitati što je „ono naše“ karaševsko, autentično, što smo uspjeli očuvati.

Da li možemo muziku, odnosno glazbene ritmove koje popraćuju večernji kirvajski ples novije dobi, smatrati autentičnom?

Definitivno, NE! Kao što sam malo prije rekao skoro sve što se kod nas svira za vrijeme kirvaja – srpskog je porijekla. Među rijetkim odstupanjima nalazimo i Karaševcima odveć poznate ritmove našeg tradicionalnog „danca“. Nije mi želja, ali moram biti okrutan i razočarati sve one koje još uvijek smatraju da su ti ritmovi karaševski. Nisu ni oni jer pripadaju rumunjsko-banatskom folklornom bogatstvu.

Ali nije oduvijek bilo tako.

Nekada se muzika koja je pratila danac razlikovala od današnje te se u mnogim njezinim elementima mogla identificirati originalnost. Tadašnju melodijsku

nastavak na 8 str.